

Streszczenie pracy doktorskiej

Autor: Monika Kamińska

Tytuł: Grody południowo-zachodniej Rusi w okresie od 1240 do 1340 r. w świetle źródeł archeologicznych i historycznych.

Promotor: Prof. dr hab. Jacek Poleski

Kraków, 7 października 2020 r.

Prezentowana praca doktorska poświęcona została zagadnieniu sieci grodowej Rusi Halicko-Wołyńskiej w 2. połowie XIII-1. połowie XIV w. w ujęciu archeologicznym i historycznym. Ramy chronologiczne pracy wyznaczone zostały przez atak mongolski na ziemię historycznego Wołynia w 1240 roku i kres panowania dynastii Romanowiczów (gałęzi rodu Rurykowiczów) w 1340 roku. W rozdziałach wstępnych (I.1-I.3), prócz zarysowania głównego celu pracy, jakim jest prześledzenie procesów i kierunków rozwoju grodów ruskich w omawianym stuleciu i stanu badań nad tymi problemami, zaprezentowane i rozwinięte zostało zagadnienie geografii historycznej Rusi pod władzą dynastii Romanowiczów, w tym kwestia polsko-ruskiego pogranicza.

W kolejnych rozdziałach (II.1-II.5) omówione zostało tło historyczne rozwoju Rusi pod władzą dynastii Romanowiczów, historia badań wczesnośredniowiecznych grodów ruskich położonych na obszarze ziemi halickiej i wołyńskiej oraz zaprezentowana została baza źródłowa, zarówno pod kątem źródeł pisanych, jak i archeologicznych.

Rozdziały II.6-II.8 poświęcone zostały obrazowi grodów ruskich, znanemu ze źródeł pisanych i archeologicznych, analizie zmian w liczbie i rozmieszczeniu grodów państwa Romanowiczów przed i po 1240 r, a także losom grodów tej części Rusi po 1340 r., w tym ograniczonym poznawczym archeologii późnośredniowiecznej na badanym obszarze.

Obecny stan badań stanowisk grodowych z obszaru ziemi halickiej i wołyńskiej przedstawiony został w części katalogowej pracy, w tabelach zamieszczonych w części analitycznej, a także podsumowany graficznie na dołączonych do części analitycznej mapach.

W świetle analizy źródeł pisanych, w kwestii liczby znanych z nazwy ośrodków sieć grodowa Rusi południowo-zachodniej po 1240 r. prezentowała stan podobny do sytuacji sprzed najazdu mongolskiego, widoczne jest jednak przesunięcie centrum politycznego i kulturowego na zachód państwa Romanowiczów. Zjawisko to znajduje także odzwierciedlenie w wynikach badań archeologicznych. Grody zakładane po 1240 r. prezentują z reguły założenia niewielkich rozmiarów, a także rzadko spotykaną przed najazdem mongolskim formę kopca (w miejsce tradycyjnej, pierścieniowatej formy grodu). Na terenie wielu ośrodków grodowych, sięgających swą metryką epoki staroruskiej i kontynuujących swe istnienie po najeździe mongolskim z 1240-1241 r., po 1340 r. wzniesione zostały zamki, co z jednej strony jest dowodem kontynuacji funkcji administracyjnych i osadniczych danego grodu, z drugiej jednak te nowe inwestycje budowlane bezpowrotnie zatępiły pierwotny, staroruski obraz tych obiektów.

Prezentowana praca stanowi syntezę wiedzy na temat sieci grodowej Rusi pod rządami Romanowiczów, wypracowanej w procesie wieloaspektowej analizy źródeł pisanych i archeologicznych, i jedną z niewielu prac poświęconych archeologii grodów Rusi południowo-zachodniej w późnym średniowieczu.

Monika Kowalska

Summary of doctoral dissertation

Author: Monika Kamińska

Title: The Strongholds of south-western Ruthenia in the Period of 1240-1340 on the basis of archaeological and historical sources.

Thesis supervisor: Prof. dr hab. Jacek Poleski

Kraków, October 7th 2020

The presented doctoral dissertation was devoted to the stronghold network of Galicia-Volhynia region, in the second half of 13th – and the first half of 14th century, depicting archaeological and historical spheres. The chronological framework of the thesis was determined by the Mongol invasion on the lands of historical Volhynia in the 1240 and the end of the Romanovych dynasty (a branch of Rurikids) in the 1340. In the introductory chapters (I.1-I.3), apart from outlining the main purposes of the work, which is to trace the processes and directions of the development of Ruthenian settlements in the discussed period and to present the state of research on these problems, the issue of historical geography of Ruthenia under the rule of the Romanovych dynasty was presented and developed, including the issue of the Polish-Ruthenian border.

In the following chapters (II.1-II.5) the historical background of the development of Rus under the rule of the Romanovych dynasty, the history of early medieval Ruthenian strongholds located in the area of Galych and Volhynia, and the source base, both in terms of written and archaeological sources, are discussed.

Chapters II.6-II.8 are devoted to a few issues: the depiction of Ruthenian strongholds, known from written and archaeological sources; the analysis of changes in the number and distribution of the Romanovych strongholds before and after 1240; as well as the fate of strongholds in this part of Ruthenia after 1340, including cognitive limitations of late medieval archeology in the studied area.

The current state of research on stronghold sites from the area of Galicia-Volhynia Principality is presented in the catalogue part of the work, also in the tables in the analytical part, and it was graphically summarized within the maps attached to the analytical part.

In the light of the analysis of written sources, in terms of the number of known by name centers, the stronghold network of south-west Russia after 1240 was similar to the situation before the Mongol invasion, but there is visible the shift of the political and cultural center to the west of the Romanovych family. This phenomenon is also reflected in the results of archaeological research. The settlements established after 1240 are usually of a small size, as well as they take a form of a mound, rarely seen before the Mongol invasion (instead of the traditional, ring-shaped form of the hillfort). In many settlements dating back to the Old Rus'ian era and existing after the Mongol invasion of 1240-1241, yet after 1340 castles were

erected, which on the one hand, proves the continuity of the administrative and settlement functions of a given stronghold. On the other hand these new construction investments have irretrievably blurred the original Old Rus'ian image of these objects.

The presented thesis is a synthesis of knowledge about the stronghold network of Ruthenia under the Romanovych rule, developed in the process of multi-faceted analysis of written and archaeological sources, and one of the few works devoted to the archaeology of southwestern Ruthenia in the late Middle Ages.

Movila Korun